

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ ГРОМАДИ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК НА ДОПОМОГУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТГ

КЗ «Житомирська обласна універсальна наукова

бібліотека ім. Олега Ольжича»

Житомирської обласної ради

Науково-методичний відділ

**Визначення потреб громади як
складова діяльності бібліотек на
допомогу соціально-економічному
розвитку ТГ**

/За результатами регіонального дослідження. Вип. 1/

Житомир

2025

Визначення потреб громади як складова діяльності бібліотек на допомогу соціально-економічному розвитку громади. Вип. 1 [Текст] : за результатами регіонального дослідження / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, наук.-метод. відділ ; [уклад. Г. Г. Козаченко] ; ред. вип. Г. Й. Врублевська. – Житомир, 2025. – 35 с.

У першому випуску видання представлені результати аналізу досліджень, проведених у Коростенській територіальній громаді.

© Житомирська обласна універсальна наукова
бібліотека ім. О. Ольжича
Уклад. Г. Г. Козаченко

Територіальна громада є важливою ланкою життєдіяльності суспільства, яка бере участь у вирішенні питань місцевого значення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. До найважливіших потреб вітчизняної територіальної громади належить потреба в більш високій якості життя, яка виявляється в медичному обслуговуванні, освіті, інформації, комунікації, безпеці, транспортному забезпеченні, комунально-побутових умовах, а також в культурному розвитку.

Забезпечення якісного інформаційно-культурного розвитку громади – одна з основних функцій бібліотечних установ. Щоб відповідати викликам нового часу, бібліотеки змушені не лише переглядати звичні традиційні методи діяльності, а й постійно підвищувати їх ефективність. Важливим чинником цього процесу є розробка стратегії діяльності бібліотечної установи, а першим кроком у її створенні повинен бути детальний аналіз як діяльності закладу, так і середовища, в якому перебуває та чи інша бібліотека. Проте такий аналіз можливий за умови отримання бібліотекарями певних знань та навичок для його проведення.

Допомогти бібліотечним фахівцям області оволодіти інструментами вивчення потреб громади – задача обласної методичної служби ЖОУНБ ім. Олега Ольжича як провідного центру підвищення кваліфікації для працівників бібліотек Житомирщини. Саме з цією метою обласні фахівці-методисти розробили тренінговий курс «Аналіз потреб громади та послуги бібліотек». У 2024 році навчання пройшли бібліотекарі Черняхівської та Коростенської територіальних громад.

Сам курс поділений на дві частини: теоретичну та практичну. Перша частина (теоретична) має декілька умовних блоків:

- Аналіз місцевої громади: загальні дані про поняття «сталий розвиток місцевої громади»; що означає «діагностування екологічного, економічного та соціально-культурного стану громади»; загальна характеристика профілю громади (демографічні характеристики, економічна ситуація, наявні ресурси, географічні переваги, історико-культурна спадщина тощо); аналіз користувачів бібліотеки (визначення реальних та потенційних користувачів та цільових груп, їхня характеристика)
- Потреби громади та методика дослідження: визначення поняття; знайомство з ієрархією потреб громади; етапи та методи дослідження
- Послуги бібліотек: на що мають бути спрямовані культурні послуги; визначення бібліотечних послуг; поняття клієнтоорієнтованості; проблеми та виклики в оновленні репертуару існуючих та впровадженні нових послуг.

Слід зазначити, що кожен блок теоретичної частини мав складову у вигляді практичних бліц-завдань, як індивідуальних, так і групових (учасники кожного з двох тренінгів були об'єднані у групи: по 2 у кожній громаді). Це дозволило учасникам тренінгу закріпити отримані знання, сформулювати чіткі запитання щодо проблемних моментів, отримати консультації від тренерок.

Друга частина курсу – практична – стала своєрідним «домашнім завданням», під час виконання якого бібліотекарі повинні були провести дослідження та зробити аналіз потреб, зокрема культурних, мешканців своїх громад. На підставі отриманих результатів учасники навчального курсу мали представити оновлений портфель бібліотечних послуг, який би відповідав запитам громади. Для виконання домашнього завдання бібліотечні фахівці територіальних громад мали шість тижнів, протягом яких могли розраховувати

на консультаційну та практичну допомогу обласних методистів. Безумовною вимогою тренерок до практичних завдань кожної групи була виключно самостійна робота без обміну досвідом та напрацюваннями з представниками іншої команди задля «чистоти експерименту» та порівняння результатів.

Жодна бібліотека не може існувати, якщо в ній не зацікавлене населення і якщо воно не готове її підтримати. Унікальна роль бібліотек полягає у тому, що вони реагують на конкретні запити користувачів та забезпечують передачу знань. Тому подібні дослідження не повинні бути «разовою акцією», вони мають стати невід'ємною частиною діяльності бібліотек

У першому випуску нашого матеріалу пропонуємо ознайомитись з практичними роботами команд з Коростенської міської територіальної громади (дослідженням бібліотечних фахівців з Черняхівської ТГ буде присвячений другий випуск).

АНАЛІЗ ПОТРЕБ ГРОМАДИ ТА ПОСЛУГИ БІБЛІОТЕК

БЛОК I

Аналіз

місцевої громади

СКЛАДОВІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

- активна громада
- покращена екологія
- енергетична безпека
- висока якість життя
- багатoproфільна промисловість
- відкрите місто для інвесторів

дослідження мінерально-сировинного потенціалу району, яке представлено родовищами корисних копалин.

аналіз стану довкілля в місті на якісні показники атмосферного повітря, водних та інших природних ресурсів.

діагностика населення міста, яке потребує допомоги від держави та органів місцевого самоврядування.

вивчення проєкту трансформації закладів освіти на відповідність навчально-матеріальної бази, наповнюваність класів, незабезпеченість кадрами, проблема підвозу дітей до школи.

вдосконалення туристичного напрямку:

парк «Древлянський», історичний комплекс «Скеля».

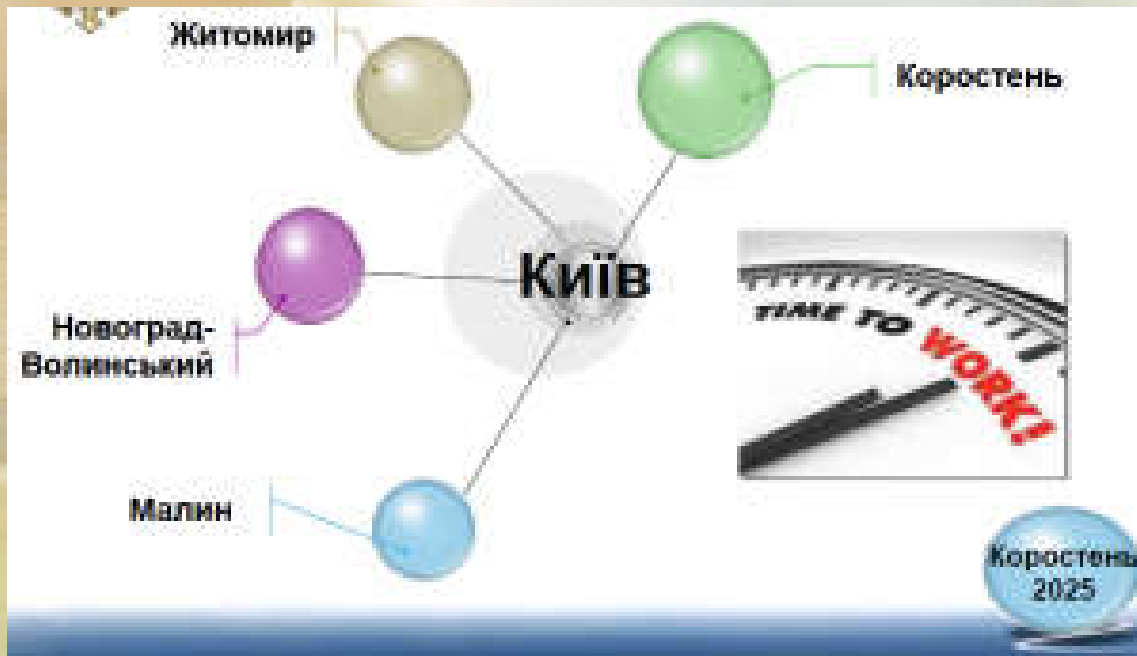
1. Чисельність громади 73365 жителів, у тому числі у місті Коростень – 62833 жителів, у сільських населених пунктах – 10532 жителів. Гендерний розподіл населення громади має домінуючу частку жінок, яка складає 53,9%, частка чоловіків становить 46,1%.

2. В усіх галузях міста працює майже 18 тис. осіб, найбільша кількість зайнятих припадає на промисловість, транспорт, зв'язок, торгівлю та послуги. Кількість безробітних у місті коливається в межах 2,8 тис. осіб.

3. Промисловий потенціал Коростенської громади представлений різними галузями господарської діяльності: добувна промисловість, машинобудування та виробництво обладнання і устаткування, металургійна галузь, легка промисловість (текстильна, харчова), хімічна промисловість, деревообробна промисловість та сільське господарство.

4. Матеріально-сировинні ресурси представлені: родовищами корисних копалин, запасами лісових ресурсів, водними та земельними ресурсами. Людський потенціал та фінансові ресурси міста.

5. Географічні переваги

Відстань між м. Коростень та м. Київ - 145 км, відстань до обласного центру, м. Житомир, - 77 км.

6. На території Коростенської громади знаходиться 5 об'єктів культурної спадщини національного значення.

У межах міста - 132 культурні пам'ятки, у тому числі (97) пам'ятки історії, (15) монументального мистецтва, (7) архітектури, (10) археології, (3) природи.

В громаді функціонують заклади культури:

- Палац культури ім. Т.Г.Шевченка, 19 сільських клубних закладів, з них 9 Будинків культури та 10 клубів.
- Коростенська школа мистецтв ім. А.Білошинського,
- Публічна бібліотека Коростенської МТГ, до неї входять Центральна бібліотека, 8 бібліотек-філій, з них 2 бібліотеки спеціалізовані дитячі – б/ф №1 ім. Л. Українки та б/ф № 3 та 11 б/ф у сільській місцевості громади.
- Коростенський краєзнавчий музей.
- Військово-історичний комплекс «Скеля».

Аналіз клієнтів (користувачів) бібліотек

на 01.01.2024 року кількість читачів ПБ КМТГ – 22300 осіб,
з них юнацтво – 3531, діти – 8169.

Кількість жінок – 11759, чоловіків – 10541.

Резерв мешканців громади для залучення до бібліотек – 3800.

Є можливість залучити до бібліотек ВПО (в Коростенській громаді 2753 особи), людей з особливими потребами та інші категорії.

The background of the slide features a stack of books on the left side, with their spines visible. The rest of the background is a soft, out-of-focus light green and yellow, suggesting a bright, airy environment. The text is centered and written in a dark green, serif font.

БЛОК II

Потреби громади та методика проведення дослідження

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Вивчення потреб Коростенської громади
- Залучення користувачів до бібліотеки
- Інформування потенційних користувачів про послуги, які надає бібліотека
- Проведення дослідження – опитування користувачів «Бібліотека як відкритий простір для мешканців громади»
- Виявлення інтересів та читацьких потреб опитаної фокус-групи.
- Розробка плану впровадження результатів дослідження
 - Інформаційна підтримка користувачів з питань соціалізації, лікування, юридичних питань.
 - Проведення просвітницьких бесід, годин цікавих повідомлень та інших активних, ігрових форм бібліотечної роботи для розвитку відвідувачів бібліотеки та цікавого проведення вільного часу.

БЛОК III

Послуги бібліотек

КУЛЬТУРНІ ПОСЛУГИ СПРЯМОВАНІ НА:

- Всебічну інформаційну та психологічну підтримку ВПО та людей з особливими потребами. Сприяння соціалізації ВПО у Коростенську громаду.
- Залучення спеціалістів (психологів, юристів, медичних працівників та інших) для проведення просвітницьких заходів для читачів.
- Ознайомлення з історією та культурою міста. Інформування відвідувачів бібліотеки про наявні заклади культури в місті.

КУЛЬТУРНІ ПОСЛУГИ СПРЯМОВАНІ НА:

- Інформування відвідувачів про масові заходи, просвітницькі проєкти які реалізовує бібліотека. Ознайомлення з новими надходженнями літератури, проведення книжкових оглядів з метою інформування про книжкові фонди бібліотек.
- Надання безкоштовного доступу до мережі Інтернет та Wi-Fi. Послуги зі сканування та ксерокопіювання.
- Бібліотека - майданчик для творчого, дружнього, спільного проведення вільного часу разом з друзями.

НОВІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ

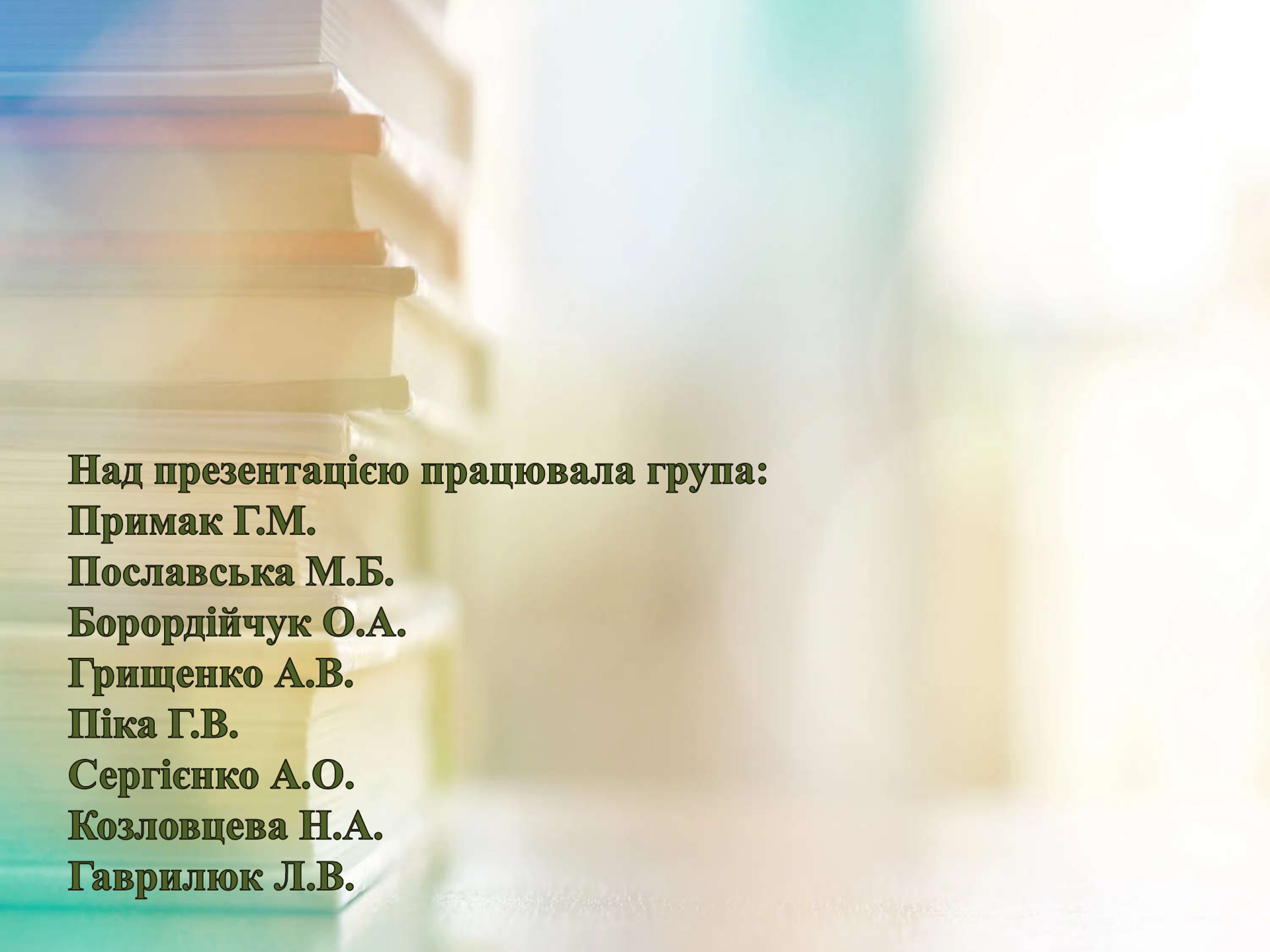
- ✓ Організація безкоштовних уроків з української мови для ВПО та усіх бажаючих.
- ✓ Організація ігрової кімнати для дітей (книги з доповненою реальністю, настільні ігри, окуляри віртуальної реальності, графічні планшети для малювання, телевізор, фліпчарт).
- ✓ Створення релакс-кімнати (стильні сучасні меблі, музичний центр).
- ✓ Оформлення бібліо-арт-простору.
- ✓ Встановлення кавового апарату.

Які основні проблеми та виклики у впровадженні нових/оновлених бібліотечних послуг?

- Недостатність фінансування бібліотечних закладів пов'язане з активними військовими діями. Це призводить до того, що фонди бібліотек не поповнюються належним чином, комп'ютерний парк та ксерокопіювальна техніка потребує оновлення, щоб надавати якісні послуги користувачам бібліотек, для комфорту та затишку необхідно встановити систему кондиціонування повітря, сучасні спеціалізовані меблі.
- бібліотечна сфера міста потребує кадрів з профільною бібліотечною освітою.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

- ✓ Відкриті джерела Інтернет-мережі
- ✓ Офіційний сайт міста «Міський інформаційний портал»
- ✓ Книжкові фонди та довідково-бібліографічний апарат бібліотеки
- ✓ Міський відділ статистики
- ✓ Відділ інформаційно-консультативного забезпечення міської ради
- ✓ Туристично-культурний інформаційний центр міста

Над презентацією працювала група:

Примак Г.М.

Пославська М.Б.

Борордійчук О.А.

Грищенко А.В.

Піка Г.В.

Сергієнко А.О.

Козловцева Н.А.

Гаврилюк Л.В.

ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ КОРОСТЕНСЬКОЇ МТГ

(мікрорайонів Черемушки та Чигирі,
сіл Кожухівка та Холосне)

АНАЛІЗ ГРОМАДИ

Населення Коростенської МТГ: 73 365 осіб, з них: міське - 62 833 особи, сільське — 10 532 особи

Комунальні підприємства та установи:

- Водоканал
- Газове господарство
- Пошта №3, №8

Підприємства, фірми, організації:

- Коростенський хлібозавод
- Коростенський завод лакофарбових матеріалів «Янтар»
- Філія УЗ локомотивне депо ТЧ 7
- ТОВ «УХА-ЕКО»
- ДП Коростенський лісгосп АПК
- Деревообробне приватне підприємство

Магазини, торгові центри:

- Магазин «Фуршетний»
- Магазин №44
- Магазин «Коростенський хліб»
- Супермаркет «Полісся Продукт»
- Магазин «Колібрі»(промислові товари)
- Перукарня + фотостудія «Дует»

Заклади освіти:

- Міський відділ освіти
- Загальноосвітні заклади: №10, №11, Холосненський ліцей, Кожухівська гімназія
- ДНЗ №5, №10, №12, №13

Заклади культури та відпочинку:

- Бібліотека-філія № 3 для дітей
- Бібліотека-філія № 5
- Бібліотека-філія №7 та пункт видачі с. Кожухівка
- Бібліотека-філія с. Холосне
- Центр дитячої та юнацької творчості (ЦДЮТ Коростень)

Охорона здоров'я:

- Районна лікарня Коростенського району
- Районна поліклініка
- Амбулаторія сімейної медицини № 4
- Амбулаторія дитячої поліклініки
- Амбулаторія с. Холосне
- Амбулаторія с. Кожухівка
- Хоспис «Святої Олени»
- Геріатричний пансіонат
- Судмедекспертиза
- Державна ветеринарна лікарня
- Аптеки «Світ здоров'я», «Sanitas»

Групи реальних користувачів

Клієнти та цільові групи: діти, юнацтво, молодь, пенсіонери, ВПО, люди різних вікових категорій з інвалідністю

Характеристика існуючих клієнтів та основних цільових груп:

*Бібліотека-філія №3 – 23 190 осіб,
в тому числі: діти - 1890, юнацтво - 255, дорослі – 59*

*Бібліотека-філія №5 – 796 осіб,
в тому числі: юнацтво - 176, дорослі – 620*

*Бібліотека-філія №7, п/в с.Кожухівка -553 особи,
в тому числі: діти-131, юнацтво- 62, дорослі- 360*

*Бібліотека-філія с.Холосне -152 особи,
в тому числі: діти-37, юнацтво-15, дорослі-100*

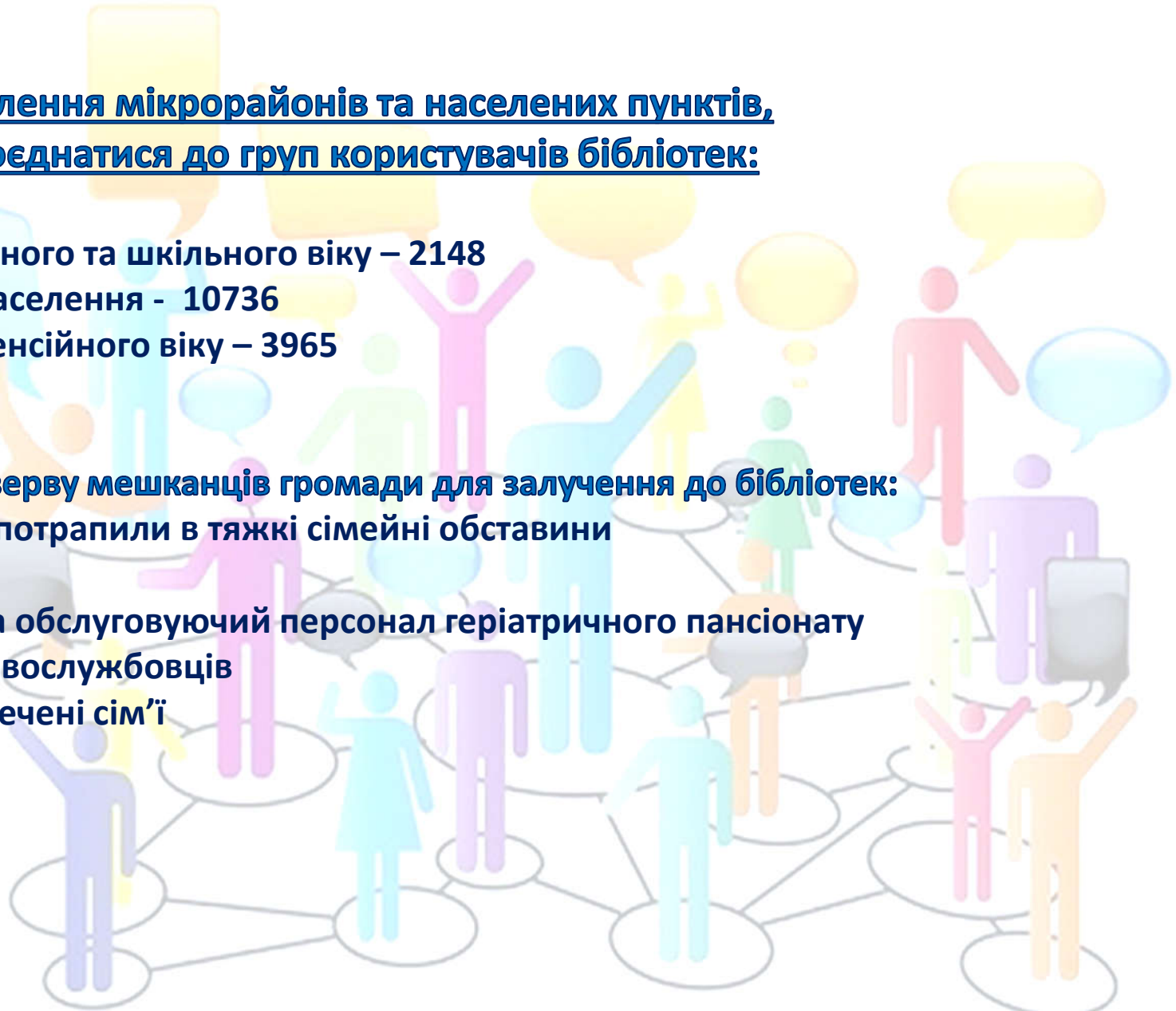
Групи потенційних користувачів

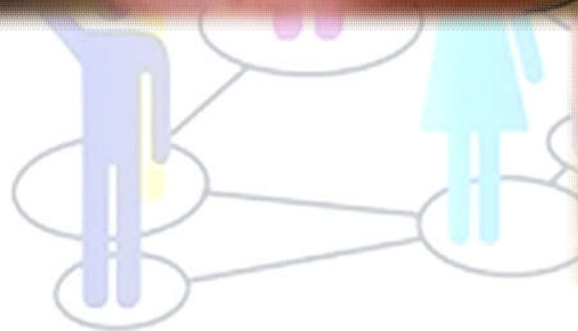
Кількості населення мікрорайонів та населених пунктів, які можуть доєднатися до груп користувачів бібліотек:

- діти дошкільного та шкільного віку – 2148
- працююче населення - 10736
- населення пенсійного віку – 3965

Окреслення резерву мешканців громади для залучення до бібліотек:

- Родини, які потрапили в тяжкі сімейні обставини
- ВПО
- Мешканці та обслуговуючий персонал геріатричного пансіонату
- Сім'ї військовослужбовців
- Малозабезпечені сім'ї

В ході дослідження було виявлено, що користувачам та потенційним користувачам бібліотек не вистачає:

Бібліотека-філія № 3 для дітей

- Місця для дозвілля дітей та юнацтва, адже в мікрорайоні немає відповідних закладів, які б працювали в вихідні дні та канікулярний період. Для дітей, які цікавляться читанням, немає з ким і де обговорити прочитану літературу
- Родини ВПО та військовослужбовців потребують додаткових психологічних розвантажень, ми можемо використати для цього ресурс бібліотеки

Бібліотека-філія № 5

- Не всі користувачі та потенційні користувачи мають змогу (навіть на фізичному рівні) відвідувати бібліотеку, а саме мешканці геріатричного пансіонату та деякі пенсіонери та люди з інвалідністю
- Не в усіх людей поважного віку є можливість в домашніх умовах опанувати сучасні гаджети, а в цьому у них є потреба

Бібліотека-філія №7 з пунктом видачі с. Кожухівка

- В дітей та молоді є потреба навчитися гарно фотографувати, адже фотографія стала невід'ємною частиною спілкування в соціальних мережах. В населених пунктах відсутні заклади для проведення дозвілля мешканців
- Люди потребують роз'яснень та знаходження інформації з питань законодавства, пенсійного забезпечення, тощо

Бібліотека-філія с. Холосне

- Населення має потребу в опануванні комп'ютерної техніки та використанні її для соціальних платежів та інших функцій
- Як діти так і дорослі в селі Холосне не мають достатньо місця для проведення цікавого та корисного дозвілля, а також для опанування нових технік та видів рукоділля

Перелік оновлених послуг, які відповідають запитам громади

Бібліотека-філія № 3 для дітей

- ❖ Програма «Територія читання та живого спілкування»
- ❖ Проект «Ігровий портал» (настільні ігри)
- ❖ Проект «Хобісфера» (об'єднання за інтересами)
- ❖ Проект «Єднання навКОЛО читання»
- ❖ Проект «Жива бібліотека» для ВПО та родин військовослужбовців

Бібліотека-філія № 5

- Проект «Бібліотека йде до читача» - мешканці геріатричного пансіонату
- Практичні поради щодо користування гаджетами

Бібліотека-філія №7 з пунктом видачі С.Кожухівка

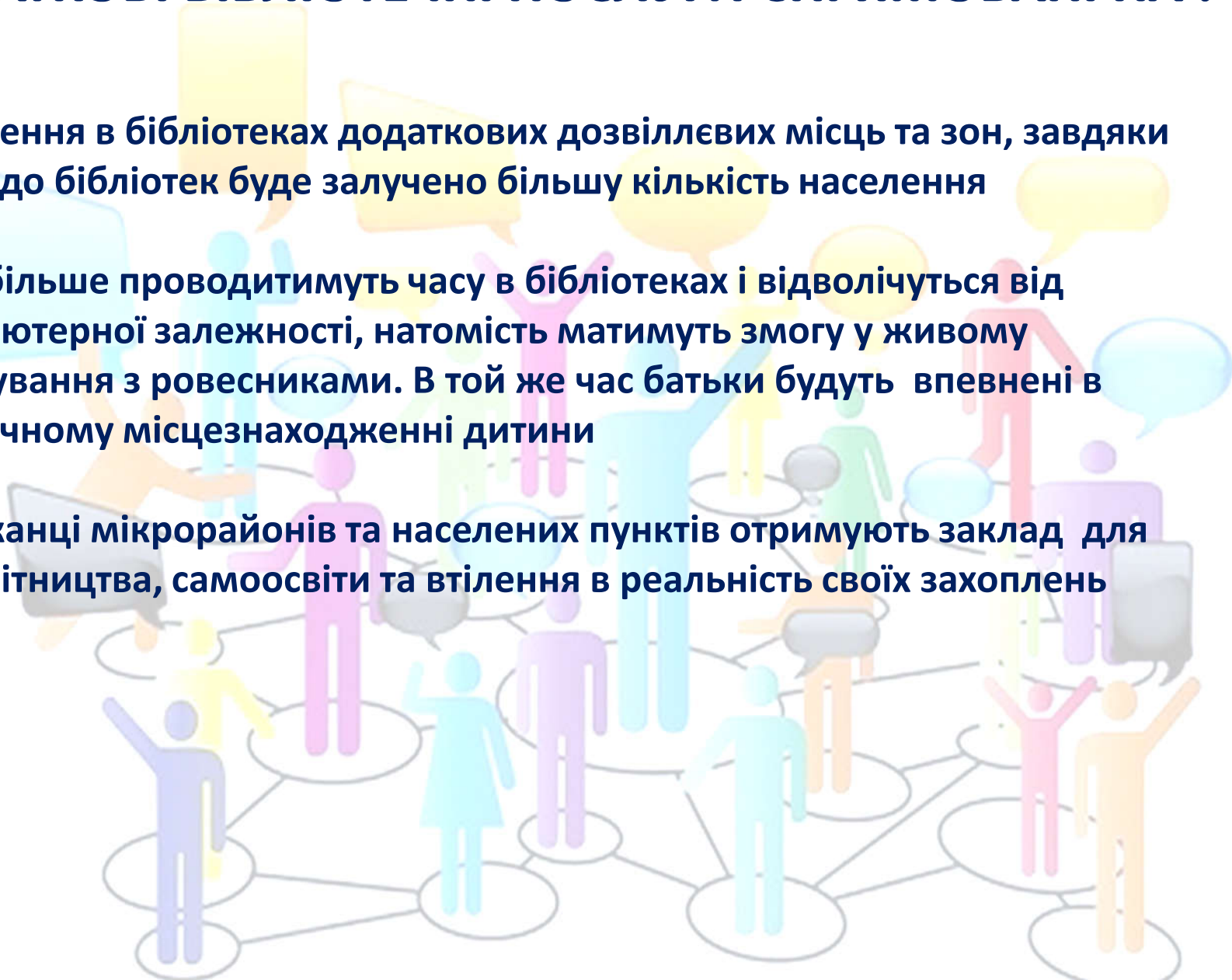
- ❖ Мистецька фотостудія «Книго-селфі»
- ❖ Клуб «Правовий орієнтир для пенсіонерів і не тільки»

Бібліотека-філія с. Холосне

- Практичні поради з користування комп'ютерною технікою, смартфонами
- Студія рукоділля «Клубок, гачок та шпиці в руках у чарівниці»

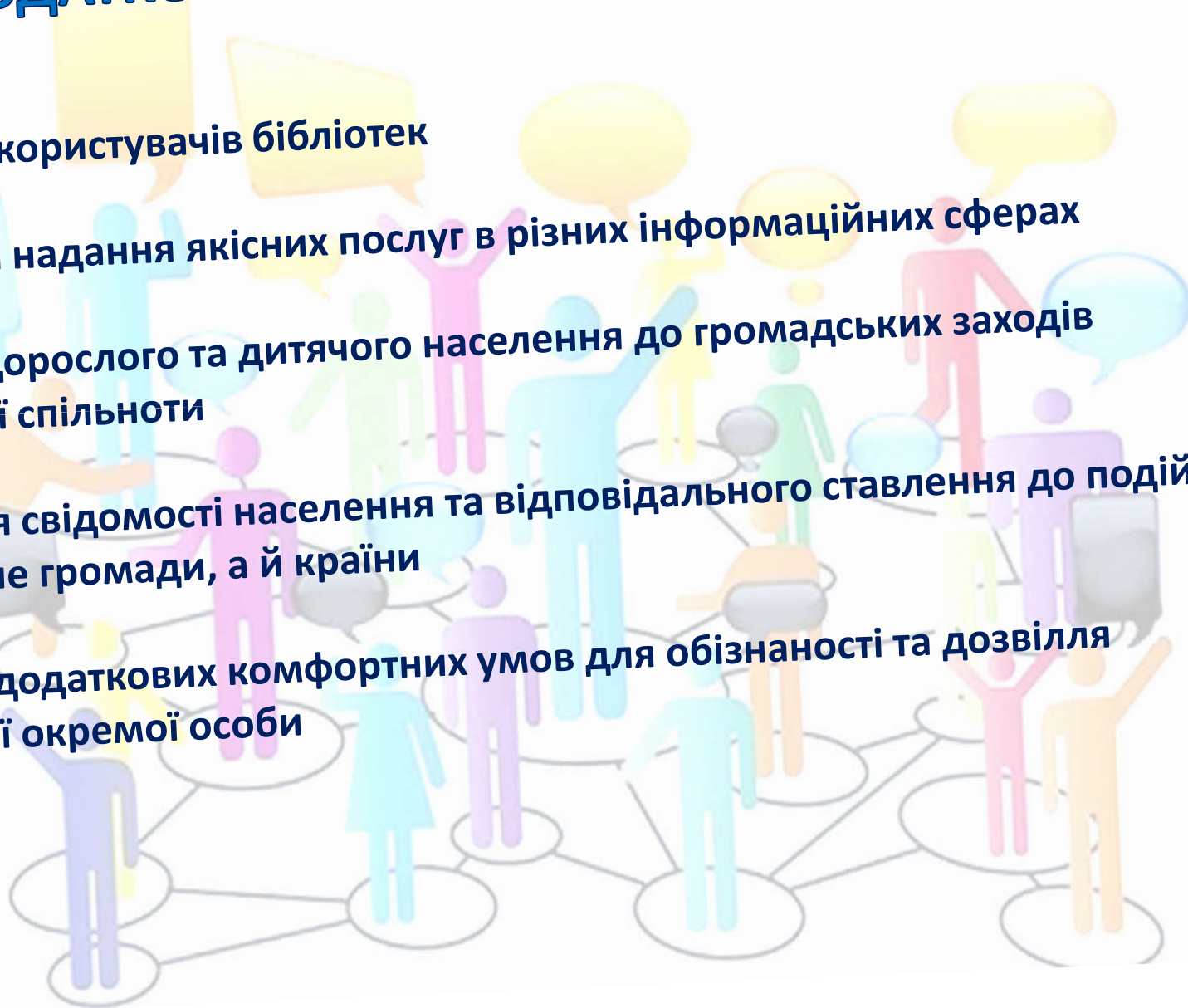
ДОДАТКОВІ БІБЛІОТЕЧНІ ПОСЛУГИ СПРЯМОВАНІ НА :

- Створення в бібліотеках додаткових дозвілєвих місць та зон, завдяки яким до бібліотек буде залучено більшу кількість населення
- Діти більше проводитимуть часу в бібліотеках і відволічуться від комп'ютерної залежності, натомість матимуть змогу у живому спілкуванні з ровесниками. В той же час батьки будуть впевнені в безпечному місцезнаходженні дитини
- Мешканці мікрорайонів та населених пунктів отримують заклад для просвітництва, самоосвіти та втілення в реальність своїх захоплень

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ДОДАТКОВИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ:

- ☐ Збільшення користувачів бібліотек
- ☐ Розширення надання якісних послуг в різних інформаційних сферах
- ☐ Залучення дорослого та дитячого населення до громадських заходів територіальної спільноти
- ☐ Підвищення свідомості населення та відповідального ставлення до подій у житті не лише громади, а й країни
- ☐ Створення додаткових комфортних умов для обізнаності та дозвілля у житті кожної окремої особи

Над вивченням працювали:

Колектив бібліотеки-філії № 3:

Бондарчук О.І
Булат О.В.
Літвинчук Н.В.
Сотник А.О.

Бібліотекар філії № 5

Мостович О.В.

Бібліотекар філії № 7 та пункту видачі с. Кожухівка

Кульбач Т.А.

Бібліотекар філії с. Холосне

Стасюк К.М.

